

Lausunto lasten ja nuorten terapiatakuulainsäädännöstä

HUS Psykiatrian toimiala kiittää sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskusta mahdollisuudesta esittää näkemyksensä lasten ja nuorten terapiatakuulainsäädäntöä koskevasta hallituksen esityksestä HE131/2024. Terapiatakuu on kannatettava tavoite, ja esityksessä on monia positiivisia elementtejä. Tavoite hoitoon pääsyn nopeuttamisesta on erityisen tärkeä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa, joissa varhainen hoitopääsy voi merkittävästi parantaa hoitotuloksia ja vähentää ongelmien pitkittymistä. Lisäksi lakiesitys huomioi tarpeen vahvistaa psykososiaalisten hoitomenetelmien saatavuutta ja resursointia perustasolla, mikä on keskeistä mielenterveyspalveluiden vahvistamisessa.

Tästä huolimatta esitykseen sisältyy muutamia kriittisiä rakenteellisia ongelmia, jotka uhkaavat heikentää terapiatakuun vaikuttavuutta ja yhdenvertaista toteutumista. Haluamme erityisesti nostaa esiin kaksi merkittävää kehitysehdotusta, joiden toteutuminen olisi ratkaisevaa terapiatakuun onnistumiselle.

Tärkeimmät ongelmat

1. **Tiettyjen terapiamuotojen kieltäminen niiden toteuttamiskanavan perusteella** Lakiesitys estää tietyt digitaalisesti tuetut hoidot terapiatakuun toteuttamisessa. Tämä ei vastaa tieteellistä näyttöä, ja se heikentää erityisesti syrjäseudulla asuvien lasten ja nuorten mahdollisuutta saada tasa-arvoista hoitoa. Digitaalisten tukimateriaalien ja etäterapian käyttö on psykiatrian alan keskeinen kehityssuunta Suomessa ja kansainvälisesti. Tieteellinen tutkimus tukee sitä, että digitaaliset hoitomuodot voivat tarjota vaikuttavaa ja kustannustehokasta hoitoa, joka tavoittaa laajemmin myös alueilla, joilla kasvokkaisen terapian saatavuus on rajallista. Esimerkiksi nettiterapian on osoitettu olevan vähintään yhtä vaikuttavaa kuin perinteisen kasvokkaisen terapian, mutta selkeästi edullisempaa ja saavutettavampaa.

Digitaalisten terapiamuotojen käytön kieltäminen heikentäisi paitsi kustannustehokkuutta myös psykososiaalisten palveluiden kehitystä, skaalautuvuutta ja saavutettavuutta erityisesti alueilla, joilla resurssit ovat niukat. Tämän kanavaperusteisen kiellon poistaminen tukisi terapiapalveluiden tasa-arvoista saatavuutta koko maassa ja mahdollistaisi hoitojen kehityksen tieteellisen näytön mukaisesti.

2. **Kansallisten yhteistyörakenteiden puute** Terapiatakuun toteutuminen edellyttää kansallisia ja alueellisia yhteistyörakenteita, joiden avulla voidaan kehittää ja ylläpitää psykososiaalisten hoitojen laatua ja yhdenvertaisuutta. Pelkkä YTA-sopimukseen sisältyvä yhteistyövelvoite ei ole riittävä takaamaan yhdenvertaisia palveluja eri hyvinvointialueilla. Tällä hetkellä terapiatakuun toimeenpanoa tukevia kansallisia tukirakenteita, kuten koulutuskeskuksia ja osaamiskeskuksia, on kehitetty STM

hankerahoituksella vuodesta 2020 lähtien. Tämä työ on ollut olennainen tekijä nykyisten hoitojen kehittämisessä ja psykososiaalisten menetelmien jalkauttamisessa koko maahan. Hankkeiden päättyessä on riski, että nämä rakenteet ajetaan alas, mikä vaarantaa terapiatakuun onnistumisen.

HUS Psykiatrian toimiala esittää ratkaisuna, että keskittämisasiasetusta päivitetään siten, että Suomeen perustetaan kansallinen ja neljä alueellista psykososiaalisten hoitojen ja digitaalisten mielenterveyspalveluiden osaamiskeskusta. Näiden keskusten avulla varmistetaan kansallisen ja alueellisen kehitysyhteistyön jatkuminen, koulutusten jatkuvuus sekä uusien hoitomuotojen arviointi ja käyttöönotto. Tämä rakenne mahdollistaa yhdenvertaisen ja kustannustehokkaan palvelujärjestelmän kehittämisen, mikä on olennaista lasten ja nuorten psykososiaalisten palvelujen turvaamiseksi pitkällä aikavälillä.

Ehdotukset

HUS Psykiatrian toimiala esittää seuraavat toimenpiteet lakiesityksen kehittämiseksi:

- **Poistetaan tiettyjen hoitomuotojen kanavaperusteinen kielto** perustelumuihistiosta, jotta digitaalisten hoitomallien hyödyntäminen mahdollistuu tasa-arvoisesti koko maassa ja tieteellisen näytön mukaisesti.
- **Päivitetään keskittämisasiasetus** siten, että siihen lisätään kansallinen ja alueelliset osaamiskeskukset. Tämä turvaa terapiatakuun yhdenvertaisen toteutumisen ja mahdollistaa psykososiaalisten menetelmien jatkuvan kehittämisen sekä niiden tukipalvelujen saatavuuden.

Näillä muutoksilla varmistetaan, että terapiatakuu onnistuu tavoitteessaan parantaa lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja pitkäjänteisesti ja kattavasti koko Suomessa.

Helsingissä 8.11.2024,

Jesper Ekelund, LT, EL, Prof, EMBA

Toimialajohtaja, HUS Psykiatria